

Peter Humaj

K súčasnej situácii Katedry priemyselného dizajnu na FA STU

Vznik KPD na FA STU sa viaže k obdobiu systémových spoločenských zmien zo začiatku deväťdesiatych rokov u nás. Od roku 1991 bol na Fakulte architektúry zriadený samostatný študijný odbor Dizajn.

V počiatkoch sa zdalo, že partnerstvo s architektúrou bude obojstranne prospešné. Prepojenie oboch študijných odborov malo zabezpečiť študijné zameranie Architektonický dizajn. S prihliadnutím na nedostatočné personálne zabezpečenie tohto študijného zamerania sme však boli nútení dočasne utlmiť jeho rozvoj. Momentálne, žiaľ, neexistuje.

Dnes už však môžeme povedať, že pre ďalší rozvoj dizajnu na FA nie je ideálne, že už siedmy rok tvorí študijný odbor len jedna katedra. Architektúra je vo svojej základnej podstate zviazaná so stavebným umením, ktoré je nevyhnutne stacionárne a dizajn zahŕňa skôr priemyselné umenie a estetiku a jeho dynamickosť vyplýva už zo samotného faktu, že je poväčšine mobilným umením, ktoré je vytvárané v iných mierkach. To by nemalo byť kameňom úrazu a iste by bolo možné vytvoriť podmienky pre skutočne efektívnu spoluprácu medzi architektúrou a dizajnom, napríklad pričlenením Katedry interiéru a výstavníctva k študijnému odboru Dizajn alebo vytvorením nového študijného zamerania alebo iným vhodným spôsobom. Uvítal by som najmä, keby sa našiel spôsob, ako sa vrátiť k skutočnému naplneniu obsahu študijného zamerania Architektonický dizajn.

Dnes je situácia celkom iná ako v časoch, keď sa veľkoryso budovala energetika, stavebníctvo, chemický priemysel atď. a s tým súviselo aj vytváranie vysokoškolského zázemia. Tak ako sa architektúra roku 1976 odčlenila od Stavebnej fakulty, bolo by v budúcnosti azda vhodné uvažovať i o výraznejšom posilnení postavenia dizajnu na STU. Súčasný stav pokladáme len za prechodné vývojové obdobie. Priemyselný dizajn totiž výraznejšie vstupuje do hospodárskych štruktúr až po nasýtení primárnych spoločenských nutností a dnešná hospodárska situácia už vytvára predpoklady, ba vyžaduje si uplatnenie dizajnu v oveľa väčšej miere ako doteraz. Táto skutočnosť by sa mala zohľadniť aj pri rozvoji štúdia dizajnu na STU. Na dizajn si treba zvyknúť, konzervativizmus nie je namieste.

Od počiatku sme jedna z mála katedier, ktorá skutočne napĺňa poslanie univerzitného štúdia vďaka prepojeniu na programovú predmetovú štruktúru predovšetkým na SjF, ale i na ChtF a samozrejme na FA. Štúdium zahŕňa i predmety vyučované externe, ktoré vhodne dopĺňajú profil študijného odboru.

V súčasnosti je stav nášho študijného odboru v kritickej situácii. Buď sa nám dostane výraznejšej podpory v podobe lepších priestorových možností aj personálneho a materiálneho zabezpečenia, a tým naberieme nový dych, alebo sa dostaneme do stagnácie, pričom sa zrejme nevyhnutne postupne vytratí entuziazmus pedagógov i našich študentov.

Rád by som zdôraznil, že rozvoj štúdia dizajnu je skutočne opodstatnený. Nebudem vymenúvať všetky domáce a medzinárodné úspechy našich študentov či absolventov, pripomeniem len, že v počiatkoch existencie katedry sa hlásilo na štúdium dizajnu ročne okolo 50 - 60 uchádzačov, tento počet však postupne narastal a na akademický rok 1997/1998 sa prijímacích pohovorov zúčastnilo už 110 adeptov. Záujem o štúdium dizajnu na FA STU teda rapídne vzrastá a pre prijatých študentov treba vytvoriť oveľa lepšie podmienky na štúdium, než aké študenti momentálne majú - spomeniem len havarijný stav priestorov na Mýtnej ulici.

To, čo som naznačil, presahuje i do samotnej štruktúry pedagogického procesu. Predmetová skladba je na prvý pohľad v našom študijnom odbore vyvážená, ale dlhoročná naviazanosť a prispôbenie sa štruktúre a rozsahu predmetov na SjF nie vždy vyhovuje našim pedagogickým predstavám. Ideálny by bol pre nás určitý posun k praktickejšej stránke výuky. Konkrétne na ilustráciu: napríklad predmet 2-2801 Náuka o materiáli I. by pre naše potreby mal byť v rozsahu 2-2 z s, a nie 3-1 z s. S tým súvisí aj absencia dielenskej výuky prepojenej na riešenie ateliérových zadaní v profilovom predmete Dizajnerske navrhovanie. Súčasný stav je už neúnosný, deformuje základný zmysel dizajnerskej tvorby. To vedie niekedy k povrchnosti pri riešení zadaní bez hlbšieho pochopenia samotného procesu zrodu nového výrobku a jeho dotvárania.

Ideálny stav asi nenastane, no výuku by veľmi skvalitnilo vytvorenie už spomenutých školských dielní, ktoré by modelovo boli koncipované ako časť výrobného podniku malého, resp. stredného rozsahu. Na to by v ideálnom stave nadväzovalo v posledných dvoch ročníkoch štúdia resp. v pokračovaní po absolutoriu formou majstrovského štúdia tesnejšie prepojenie na vývojovo-výskumné úlohy, riešené v rámci podobného stupňa štúdia na iných fakultách. Cieľom tohto štúdia by malo byť v budúcnosti vytváranie zoskupení odborníkov, ktorí by mohli, každý so svojou profiláciou, vytvárať veľmi progresívne konštruktérsko-dizajnerské tímy (firmy), ktorých hlavným cieľom by bola technicko-estetická inovácia predmetového sveta.

Týmto by sa zmenil aj profil nášho absolventa, prípadne by mohlo dôjsť k rozvetveniu špecializácie, ktoré by vo väčšej miere podporovalo individuálne zameranie poslucháčov. Nesmieme zabúdať na skutočnosť, že dnes už nie je až taký problém niečo vyrobiť, ako je skôr umenie to

predať. Smerujem k predstave vytvorenia študijného zamerania dizajn a management.

Ako prvý krok na podporenie postavenia dizajnu navrhujem zmeniť názov našej fakulty z doterajšieho názvu na FAKULTU ARCHITEKTÚRY A DIZAJNU s tým, že okrem názvu by sa samozrejme zmenili aj štrukturálne vzťahy.

Na záver by som Vás, dámy a páni, vážení prítomní, chcel pozvať na už druhú prehliadku prác našich študentov, ktorá je na prízemí vo vestibule školy. Ďakujem Vám za pozornosť.

*

*Doc. akad.soch. Peter Humaj, FA STU,
Katedra priemyselného dizajnu*

TOWARDS PRESENT SITUATION OF THE DEPARTMENT OF INDUSTRIAL DESIGN AT THE FA STU

By Peter Humaj, Associate Prof.

The role of the branch "Design" is not set quite clearly in the organizational structure of the FA STU, especially with regard to its creation and the synthesis of independent artistic and technical disciplines in the university environment. It goes along with insufficient facilities and equipment of this department. I propose to revitalize the study of the design in architecture and to change the name of the faculty to the Faculty of Architecture and Design.

Dagmar Kaliská

URBANIZMUS V ORGANIZÁCIÍ VÝUČBY NA FA

Moja úvaha a námety k zvolenej téme vychádzajú zo skúseností môjho viac ako šesťročného pedagogického pôsobenia v zameraní "urbanizmus" na FA, ďalej z dlhoročného minulého, ale i súčasného pôsobenia v územnoplánovacej praxi, a nakoniec i z poznatkov o forme a spôsobe výučby tohto odboru na niektorých európskych školách, najmä francúzskych, ktoré som mala príležitosť získať osobným kontaktom v rámci pedagogických mobilít v Grenobli v rámci programu TEMPUS, ktorý vstúpil do svojho záverečného roka a mohol by vyústiť do konkrétneho výstupu.

S projektom TEMPUS rezonuje už dlhší čas otázka založenia tzv. "Inštitútu urbanizmu" v Bratislave. O tomto programe dosť vyčerpávajúco už referovali niektorí kolegovia v predchádzajúcich blokoch.

Na základe mojej profesijnej orientácie na urbanizmus a územné plánovanie (U a ÚP) a mojich skúseností, ktoré ma radia medzi zástancov realizovania takejto inštitúcie na, alebo pri FA, sa pokúsím svoju predstavu zdôvodniť a zaradiť túto formu vzdelávania do organizácie výučby na FA STU.

Otázka založenia Inštitútu urbanizmu, teda, ako som už skôr uviedla, rezonuje na našej fakulte od času, v ktorom sa realizuje obsah medzinárodného edukačného programu TEMPUS, spoločného projektu troch európskych univerzít (francúzskej Univerzity Pierre Mendés France v Grenobli, anglickej Univerzity of New Castle a Slovenskej technickej univerzity v Bratislave). Vzhľadom na tematickú "regionálnu" podstatu projektu Tempus, získaného v roku 1995, sa priamymi účastníkmi programu stali tri školy týchto univerzít, ktoré majú vo svojom nosnom výučbovom programe odbor "Urbanizmus". Sú to: Inštitút urbanizmu I.U.G. v Grenobli., Inštitút urbanizmu C.R.E.U. v New Castle a Fakulta architektúry v Bratislave.

Urbanistická orientácia prvých dvoch škôl je jednoznačná. Oproti týmto školám je urbanizmus na našej fakulte určite iný, ak nechcem použiť výraz oslabený. Výučba urbanizmu na našej fakulte má zámerne a jednoznačne charakter tvorivý a je orientovaná na rozvíjanie schopností kreatívneho a koncepcného myslenia pri riešení štrukturálnych problémov v území. Vzniká tým problém prípravy absolventov pre územnoplánovaciu prax, ktorá má atribúty nielen kreatívne. Tento problém je o to vypuklejší, že naša FA je jedinou vysokou školou, ktorá oficiálne urbanistov pre prax vychováva. V tejto súvislosti treba zdôrazniť, že vychováva "architektov-urbanistov" v rámci akreditácie získanej pre odbory "Architektúra" a "Urbanizmus". Skutočnosť je však trochu diskutabilná v tom zmysle, že podľa platného študijného programu sa výučba na FA organizuje vlastne iba v dvoch odboroch a to v odbore "Architektúra + urbanizmus" (ktorý však oficiálne takto združený neexistuje a v tomto znení ani nie je akreditovaný) a odbor "Dizajn". Výklad v Študijnom poriadku však definuje odbory tri: "Architektúra", "Urbanizmus" a "Dizajn", ktoré sú takto i akreditované AK MŠ SR, avšak prijímacie pohovory sa konajú iba na spoločný odbor "A + U" a odbor "D". Osobitná výučba "A" a "U", ako vieme, sa člení až v 2. stupni štúdia a navyše doterajšia organizačná štruktúra FA a jej študijný plán nezabezpečujú v tomto stupni rovnomerne počty študujúcich. V tejto súvislosti treba konštatovať, že FA z hľadiska orientácia na urbanizmus a územné plánovanie nie je zrovnateľná s partnerskými školami Tempusu, ale ani s ďalšími školami v Európe, a hoci je jedinou školou na Slovensku s akreditáciou na odbor "U", takmer nevychováva v súčasnosti absolventov "U" pre urbanistickú a územnoplánovaciu prax (ročne končí v zameraniach $U_1 + U_2 + U_3$ max. 5 diplomantov z cca 200 študentov). Nemožno však tvrdiť, že o odbor Urbanizmus by nebol záujem, nakoľko sme ho ešte ani neoverovali napr. samostatnými prijímacími pohovormi do 1. roč. "U" a vieme i to, že záujem o doktorandské DPGŠ v tomto odbore je evidentný. Nezáujem študentov o urbanizmus je však evidentný pri